

25 éves a Könyvtárellátó

Negyedszázada jelent meg a 2042/13/1952-es Minisztertanácsi határozat, mely egyebek között a közművelődési könyvtárak könyvvéllátásának megszervezését is előírta.

E határozat 11. pontja szerint: „A könyvtáraknak az újonnan megjelenő könyvekkel történő ellátása — a népművelési miniszter által megadott irányelvek alapján és a könyvkereskedelem érdekeinek figyelembevételével — az Állami Könyvterjesztő Vállalat feladata. A könyvtárak könyvvéllátásának biztosítása céljából, az Állami Könyvterjesztő Vállalat keretén belül »könyvtárellátót« kell szervezni.”

A *Könyvtáros* elődének, a *Könyvbarát* című folyóiratnak 1952. évi augusztusi számában a Könyvtárellátó feladatait taglaló cikk jelent meg, s még ugyanezen év novemberében *Megkezdte munkáját a könyvtárellátó* címmel *Ubornyák László*, a Könyvtárellátó vezetője — aki azóta is ezen a poszton áll — a Könyvbarátban beszámolt a kezdeti lépésekről, a jövő terveiről.

25 év távlatából nem minden tanulság nélkül való újraolvasni ezeket a híradásokat. Kicsit büszkén, de ugyanakkor szomorúan állapíthatjuk meg, hogy a tervek, az elképzelések negyedszázaddal ezelőtt európai mércével mérve is élenjáróak, szakmailag magas színvonalúak voltak, s közülük sok máig megvalósításra vár. Korszerűségük így, az elmaradás két évtizede felől visszanezve még inkább szembeötlő. Lássuk csak a tervek egyik pontját: „Tanácsot ad a könyvtárak helyes berendezésére is, rendelkezésre bocsátja a könyvtári berendezési tárgyak műszaki rajzait és leírásait”. (*Könyvbarát*, 1952. 11. sz. 12. 1.) Ma is mint megvalósítandó feladatot idézhetjük ezt a részt, de sok más is az indulási elképzelések közül.

Már ekkor szóba kerülnek a kiadói tevszerűség hibái, hiányosságai, pedig hol volt még a mai kiadványáradat! Már ekkor elhangzik olyan javaslat, hogy az ismeretéseket nem a kiadóktól kellene átvenni, s mily hasznos volna, ha a könyvek törtélt levonata alapján történne a könyvtárak értesítése és tájékoztatása. (Talán 1978-ban ezt a feladatot törölhetjük a negyedszázados adósságok listájáról.) Említhetnénk még a könyvtári kötés fontosságát elemző sorokat és a cédulaellátás megszervezését is, aminek ma már élvezhetjük előnyeit és fájlaljuk gyengeségeit.

Talán ünnepelni illenék a negyedszázados évforduló kapcsán. Amikor a 25 éves Könyvtárellátót köszöntjük, mégis úgy érezzük, hogy nem vagyunk ünneprontók, ha megemlíttjük közös gondjainkat.

A Könyvtárellátó jelenleg a Könyvértékesítő Vállalat egyik osztálya. Megalakulása óta az egész társadalmi közeg — melyben működik — lényeges változásokon ment keresztül. Említtettük már a könyvkiadás mennyiségi oldalának hatalmas méretű növekedését, ám arról sem feledkezhetünk meg, hogy a Könyvtárellátóval szerződő könyvtárak száma ugyancsak nagy ütemben szaporodott. 1955-ben a Könyvtárellátó forgalma 17,4 millió Ft volt, 1965-ben már 60,6 millió, 1971-ben 93,9 millió Ft, 1976-ban pedig 154,5 millió Ft-ért szállított a könyvtáraknak könyvet. Ugyanebben az időben a szerződő könyvtárak száma alig négyszázról (1955) 4306-ra emelkedett. A dinamikus növekedés közben azonban a szervezet munkájának mechanizmusa évtizedeken keresztül változatlan maradt. Jelenlegi viszonyai szinte a manufaktúrák korát idézik, csak éppen szemben áll velük a nagyipari termelés, s e kettő természetes feszültsége a szolgáltatást nyújtó vállalatnál és a szolgáltatást igénybe vevő könyvtáraknál csapódik le. Mindezek olyan gondok, melyekről még az ünnepre való tekintettel sem hallgathatunk. A korszerű könyvvéllátási rendszerhez sok minden kell: például nem lehet figyelmen kívül hagyni azt a körülményt sem, hogy az alapjaiban jól kimunkált szervezetet ma már szinte csak az ott dolgozók lelkiismeretessége és állhatatossága működteti.

Az elmúlt év szeptemberében a Kulturális Minisztérium kiemelten fontos ügyként vizsgálta meg a könyvtárellátás jelenlegi helyzetét, és gyors intézkedésekre utasította az illetékeseket, hogy mielőbb feloldódjanak a legnagyobb ellentmondások. Az intézkedések nyomán 1978-tól nagyobb raktári készletet kap a Könyvtárellátó. (Nyilvánvaló, hogy emiatt még tovább növekszenek a már most is szorongató raktári gondjai.) Könyvtári könyvminősítő bizottság alakult, mely az *Új Könyvek* c. állománygyarapítási tanácsadó folyóiratban használatos jelölési rendszerrel megvizsgálta az 1978. évi előzetes kiadói terveket és felbecsülte a várható könyvtári igényeket. Az alapvetően fontos munkák jegyzékét megkapták a szerződő könyvtárak. E sorok megjelenésekor már minden könyvtárban ott vannak a kiadói tervek és az előzetes minősítések. Most már a könyvtárakra vár az a feladat, hogy szerzeménye-

zésük valóban a művelődéspolitikai szellemében történjék. Az Új Könyvek c. kiadvány szerkesztési munkálatai azáltal is meggyorsulnak, hogy a recenziók a jövőben a tördelt levonatok alapján készülnek, s így megvalósulhat a könyvtárak valóban gyors előzetes informálása.

A könyvek könyvtári használatra való alkalmassá tételének (könyvtári kötés, tasakok, jelzetek, cédulaellátás stb.) túl hosszú útját a gépesítés minél gyorsabb bevezetése lényegesen rövidebbé teheti. A gépesítéssel lehetővé válik majd a megrendelések gyors feldolgozása, az előrendelések nyilvántartása és a programozott szállítás. A gépesítés megvalósítása, a korszerű raktárhálózat kiépítése a következő ötéves terv feladata lesz. Ezzel egyidejűleg kell végrehajtani a szolgáltatást igénybe vevő hálózatok, a könyvtári rendszer állománygyarapítási korszerűsítését is. A szétaprózott kis települések könyvtári állománygyarapításának központosítása nem várható sokáig magára. Nem csupán a szerződő felek számának ésszerű csökkentéséről van szó, hanem a jelenleginél színvonalasabb és gazdaságosabb állományalakításról. Természetesen ehhez is anyagi áldozatok kellene, szervezeten és folyamatosan bővített járműpark, szakemberek, megfelelő raktári férőhelyek.

Mindezek révén megvalósulhat a könyvtárak korszerű könyvellátása. Ezt kívánjuk a negyedszázados Könyvtárellátónak és a szolgáltatást igénybe vevő könyvtáraknak, magunknak, hisz mindezek közös cél érdekében hatnak: a könyvek idejében jussanak el az olvasókhöz, növeljék az olvasási kedvet, s ezáltal megvalósuljanak a könyvtárak elé tűzött művelődéspolitikai feladatok. (—gy—)

a lapokban olvastuk

Kocsma vagy könyvtár?

Rossz a kérdésselvetés! — remélhetem az ellenvéleményt azoktól, akiket boszszant ez a cím. Hogy lehet szembeállítani a kocsmát és a könyvtárat? Hiszen mindkettő társadalmi szükségletet elégít ki. De merőben más a szerepük. Nagyon is ellentétes — különösen ha a kocsmák működéséből származó tetemes bevételt, és a könyvtárak nehezen mérhető hasznát tekintjük... Mégis, miért készült el régen a borkóstoló a veszprémi Felszabadulás úti lakótelepen, és híre-hamva sincs a könyvtárnak?

A Hét [okt. 23-án bemutatott televíziós adás — A szerk.] vasárnap esti műsora sajtóitta föl ezt a kérdést. Mert egyik budapesti kerületben is százegynéhány ivó létesült azóta, hogy a könyvtár szükségépületben vegetál. Ideiglenesen került oda — tízegynéhány éve. S ahogyan a tévériportból kitesztett, a könyvtárak fejlesztése bizony lemaradt, nemcsak az italboltokhoz, hanem a fodrászathoz, a Patyolathoz, a boltokhoz és más szolgáltató létesítményekhez képest is. Még inkább a ma szükségleteihez és a jövő igényeihez képest.

Mert a könyv — sokszor, ám korántsem elégszer mondtuk el — a művelődés elemi eszköze volt és marad. A könyvtár a szellemi szükségleteket kielégítő és ébresztető intézmények egyik legfontosabbika. Jelentősége egyre nő. Ez a felismer-

rés anyagi áldozatvállalásra és összefogásra készítetett megyénkben is hosszú évekkel ezelőtt. A veszprémi, devecseri, csabrendeki, vagy a volt tanácsházban a sümegi, s a november 7-én avatandó gyenesdiási néhány kiragadott a jó példák közül. Ám ha a füredi vagy a tapolcai, inkább könyvraktárakat semmint könyvtárakat említjük egy sor falusival együtt, a közművelődés hátrányos helyzeteiként tehetjük szavá. Ennek a leküzdésére biztatóak a kilátások a szintén zsúfolt ajkai és jó néhány más intézményben. Fokozottabb erőfeszítéssel, vagy inkább a lehetőségek gyarapításával és körültekintőbb kihasználásával lassan, de biztosan javul a helyzet.

Ha most feltámadna Szerb Antal, a jeles irodalomtörténész, volt tanítványa, a Szabó Ervin Könyvtár igazgatója körbevezethetné a főváros könyvtáraiban. Volna mivel dicsekedni, ám pirulni is. S úgy véli, hogy húsz év múlva nem lesz oka pironkodásra. Közben azonban egy nemzedék cseperedik fel. Amelyik olvasási lehetőségeit tekintve hátrányos helyzetű. Ezt csökkentendő, megyénkben a fejlesztési tervek — köztük az ajkai járás ellátásának központosítása — következetes végrehajtása indokolt.

Hogy negyedannyi idő alatt épüljön fel egy könyvtár, mint egy kocsm... (r. i.)

(Napló, Veszprém)